

**A XXII. LESS NÁNDOR ORSZÁGOS
FÖLDRAJZVERSENY
ELSŐ FORDULÓJÁNAK FELADATLAPJA**

II. KATEGÓRIA

Tudnivalók

- A feladatokat figyelmesen olvasd el!
- A megoldásokat a mellékelt értékelőlapon kell beadni.
- Az értékelőlapon az adatokat olvashatóan, NYOMTATOTT NAGYBETŰVEL töltsd ki!
- A feladatlapon javíthatsz, az értékelőlapon már NEM! A javított megoldásokat akkor sem fogadjuk el, ha jók!
- Tollal írd!
- Segédeszköz NEM használható!
- Az elérhető pontszám: 100 pont

Jó munkát!

Less Nándor

2015. március 9.

FELADATÍPUSOK

EGYSZERŰ VÁLASZTÁS

A kérdésre válaszoló, az állításhoz illő egyetlen helyes megoldás betűjelét kell beírnod az értékelőlapra. Több válaszlehetőség beírása esetén nem kaphatsz pontot.

ÖSSZETETT VÁLASZTÁS

A kérdésre válaszoló, az állításhoz illő helyes megoldások betűjeleit kell beírnod az értékelőlapra. Egy kérdéshez vagy állításhoz kettő, három vagy négy jó válasz is tartozhat. A helyes megoldásban szereplőnél több vagy kevesebb válaszlehetőség beírása esetén nem kaphatsz pontot.

ALTERNATÍV VÁLASZTÁS

El kell döntened, hogy a feladatban szereplő állítás igaz vagy hamis, és a megfelelő betűjelet (I = igaz, H = hamis) kell az értékelőlapra írnod. Ha egy állításhoz I és H betűt is írsz, nem kaphatsz pontot.

MENNYISÉGI ÖSSZEHAJONLÍTÁS

Mennyiségpárokat kell összehasonlítanod, és a megfelelő betűjelet (A = az A mennyiség nagyobb a B-nél, B = a B mennyiség nagyobb az A-nál, C = a két mennyiség egyenlő vagy közel azonos nagyságú) kell az értékelőlapra írnod. Ha egy mennyiségpárhoz több betűt is beírsz, nem kaphatsz pontot.

NÉGYFÉLE ASSZOCIÁCIÓ

Fogalmakat kell állításokkal párosítanod, és a megfelelő betűjelet kell az értékelőlapra írnod. Egy állításhoz csak egy betű illeszthető. Ha egy állításhoz több betűt is beírsz, nem kaphatsz pontot.

FOGALOMMEGNEVEZÉS

Meg kell állapítanod, hogy mely fogalmakat írják le a meghatározások, és a megfelelő fogalom nevét kell az értékelőlapra írnod.

I. CSILLAGÁSZAT, TÉRKÉPÉSZET

1. EGYSZERŰ VÁLASZTÁS

3 pont

1.1. 1980 májusában járt a világűrben.

- A) Jurij Gagarin
- B) Neil Armstrong
- C) Charles Simonyi
- D) Edwin Aldrin
- E) Farkas Bertalan

1.2. Ezen az égitesten található a Naprendszer legmagasabb hegye.

- A) Föld
- B) Ió
- C) Titán
- D) Mars
- E) Kallisztó

1.3. Kísérleti úton bizonyította, hogy a Föld forog a tengelye körül.

- A) Ptolemaiosz
- B) Arisztarkhosz
- C) Léon Foucault
- D) Johannes Kepler
- E) Giordano Bruno

2. ÖSSZETETT VÁLASZTÁS

3 pont

2.1. Nagybolygó, amelynek nincs holdja.

- A) Merkúr
- B) Vénusz
- C) Mars
- D) Neptunusz

2.2. Naptárreform köthető a nevéhez.

- A) Julius Caesar
- B) Vaszilij Dokucsajev
- C) Alexander von Humboldt
- D) XIII. Gergely pápa

2.3. Alacsony Föld körüli pályán keringő mesterséges égitest(ek).

- A) GPS műholdak
- B) Eumetsat
- C) Hubble-űrtávcső
- D) Nemzetközi Űrállomás

3. ALTERNATÍV VÁLASZTÁS

3 pont

- 3.1. Minden meteorból meteorit keletkezik, de nem minden meteoritból lesz meteor.
- 3.2. A Föld egyenlítői sugara nagyobb, mint a sarki sugara.
- 3.3. A napév mindig hosszabb, mint a naptári év.

4. MENNYISÉGI ÖSSZEHASONLÍTÁS

3 pont

- 4.1. A) a napsugarak beesési szöge a Baktérítón december 22-én délben
B) a napsugarak beesési szöge a Ráktérítón június 22-én délben
- 4.2. A) a nappal hossza az Egyenlítőn március 21-én
B) az éjszaka hossza az Egyenlítőn szeptember 23-án
- 4.3. A) a Déli-sarkkör kerülete
B) a Ráktérítő kerülete

5. NÉGYFÉLE ASSZOCIÁCIÓ

5 pont

- A) A kőzetbolygókra jellemző
- B) A gázbolygókra jellemző
- C) Mindkettőre jellemző
- D) Egyikre sem jellemző

- 5.1. Ellipszis alakú pályán keringenek a Nap körül.
- 5.2. Ezek közé tartozik a Plútó.
- 5.3. Közéjük sorolható az „Esthajnalcsillag”.
- 5.4. Exobolygóknak is nevezik őket.
- 5.5. Nincs saját fényük.

6. FOGALOMMEGNEVEZÉS

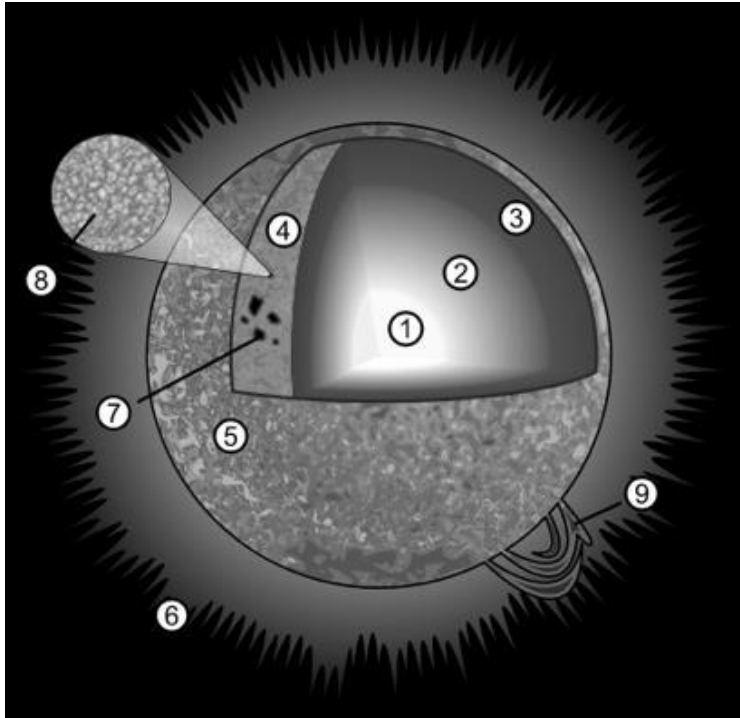
5 pont

- 6.1. Földünk Nap körüli keringésének pályasíkjja.
- 6.2. Azonos tengerszint feletti magasságú pontokat összekötő görbe.
- 6.3. Csillagok maradványa, amely hatalmas tömegvonzása miatt „elnyeli” a fényt.
- 6.4. A földrajzi információs rendszer rövid neve.
- 6.5. A Tejútrendszerhez legközelebb fekvő extragalaxis.

7. ÁBRAELEMZÉS

12 pont

Az alábbi ábra egy égitest felépítését mutatja be.

7.1. Nevezd meg a rajzon számokkal jelölt részeket, jelenségeket!

- 1: .....
- 2: .....
- 3: .....
- 4: .....
- 5: .....
- 6: .....
- 7: .....
- 8: .....
- 9: .....

7.2. Hány °C hőmérséklet uralkodik az 1-es számmal jelölt részen?

.....

7.3. Hány °C hőmérséklet uralkodik a 4-es számmal jelölt részen?

.....

7.4. Az ábrán szereplő égitest és a Föld felépítése hasonló szerkezeti elvet követ. Mi jellemző e két égitest szerkezetére?

.....

II. KÖZETBUROK

1. EGYSZERŰ VÁLASZTÁS

3 pont

1.1. Melyik térséget sújtotta 9,1-es erősségű földrengés 2004 karácsonyán?

- A) Haiti
- B) Japán-szigetek
- C) Kaliforniai-félsziget
- D) Szumátra
- E) Appennini-félsziget

1.2. Átlagosan 24 000–30 000 kJ/kg fűtőértékkel rendelkező szénféleség.

- A) barnakőszén
- B) lignit
- C) antracit
- D) feketekőszén
- E) tőzeg

1.3. Magas humusztartalmú, sötét színű, zonális talajtípus.

- A) csernozjom
- B) podzol
- C) laterit
- D) rendzina
- E) latoszol

2. ÖSSZETETT VÁLASZTÁS

3 pont

2.1. Pajzsvulkán.

- A) Etna
- B) Vezúv
- C) Teleki-vulkán
- D) Mauna Loa

2.2. A Variszkuszi-hegységrendszer tagja.

- A) Rodope
- B) Atlasz
- C) Kaukázus
- D) Nagy-Vízválasztó-hegység

2.3. E fém ércásványai jellemzően 350–500 °C közötti hőmérsékleten képződnek.

- A) ólom
- B) ón
- C) urán
- D) nikkell

3. ALTERNATÍV VÁLASZTÁS

3 pont

- 3.1. A mofetták főleg vízgőzből álló kigőzölgések.
3.2. Minden magma lávából jön létre, de nem minden lávából lesz magma.
3.3. A Mercalli-skála szeizmográfus mérések segítségével, a felszabaduló energia alapján osztályozza a földrengéseket.

4. MENNYISÉGI ÖSSZEHASONLÍTÁS

3 pont

- 4.1. A) a Föld külső magjának vastagsága
B) a Föld maghéjának vastagsága
- 4.2. A) a geotermikus gradiens értéke a Vezúv környékén
B) a geotermikus gradiens értéke a budai termális vonal környékén
- 4.3. A) az andezit SiO₂-tartalma
B) a gránit SiO₂-tartalma

5. NÉGYFÉLE ASSZOCIÁCIÓ

5 pont

- A) A távolodó kőzetlemezek vulkanizmusára jellemző
B) A közeledő kőzetlemezek vulkanizmusára jellemző
C) Mindkettőre jellemző
D) Egyikre sem jellemző

- 5.1. Gyakoriak a robbanásos vulkánkitörések.
5.2. A felszínre jutó kőzetolvadék higan folyik.
5.3. Így jött létre a Fuji.
5.4. Forrópontos tűzhányókat hoz létre.
5.5. Ilyenkor jön létre a riolit.

6. FOGALOMMEGNEVEZÉS

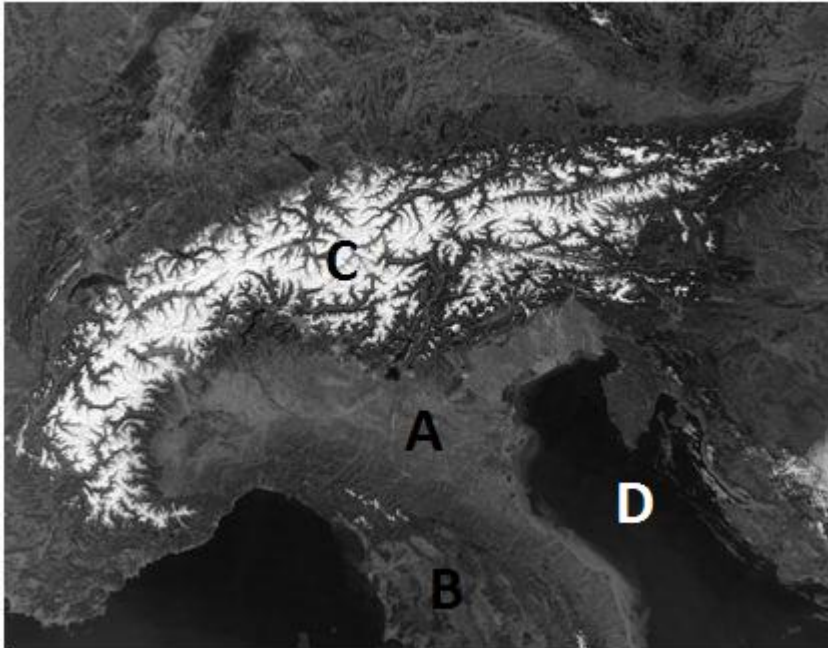
5 pont

- 6.1. A földrengések mélységbeli kipattanásának helye.
6.2. Az ember tevékenysége által megbontott földfelszín helyreállításának, a tájsebek „begyógyításának” folyamata.
6.3. Jégkorszakok közötti időszak, amely során a jégtakaró visszahúzódik, a jég által borított területek aránya csökken.
6.4. A nevéhez köthető az ún. települési törvény megalkotása.
6.5. Redőteknő más néven.

7. MŰHOLDFELVÉTEL ELEMZÉSE

12 pont

Tanulmányozd az alábbi műholdfelvételt, majd válaszolj a kapcsolódó kérdésekre!

A síkságok melyik csoportjába tartozik az A betűvel jelölt terület...

- 7.1. keletkezése szerint: .....
- 7.2. a tengerszinthez viszonyított helyzete szerint: .....
- 7.3. Melyik folyó szeli ketté az A betűvel jelölt síkságot? .....
- 7.4. Nevezd meg egy, az A betűvel jelölt területhez köthető, jellemző társadalmi-gazdasági tevékenységet! .....
- 7.5. Melyik hegységrendszer tagja a B betűvel jelölt terület? .....
- 7.6. Jellemzően milyen irányú vonulatai vannak a B betűvel jelölt hegységnek?
.....

A hegységek melyik csoportjába sorolható a C betűvel jelölt terület...

- 7.7. magassága alapján: .....
- 7.8. szerkezete alapján: .....
- 7.9. formakincse alapján: .....
- 7.10. A C betűvel jelölt hegységben gyakoriak a takaróredős formák. Fejtsd ki röviden, hogyan alakultak ki a takaróredők! 2 pont

.....
.....
.....

- 7.11. Nevezd meg a D betűvel jelölt területet! .....

III. LEVEGŐBUROK

1. EGYSZERŰ VÁLASZTÁS

3 pont

1.1. A földfelszín felett kb. 50–90 km magasságban található légköri réteg.

- A) tropopauza
- B) termoszféra
- C) sztratopauza
- D) mezoszféra
- E) exoszféra

1.2. A napállandó értéke.

- A) 6543 W/m²
- B) 1354 W/m²
- C) 2121 W/m²
- D) 855 W/m²
- E) 3245 W/m²

1.3. Dalmáciában gyakori, hideg helyi szél.

- A) nemere
- B) blizzard
- C) számum
- D) bóra
- E) sirokkó

2. ÖSSZETETT VÁLASZTÁS

3 pont

2.1. Erősen változó gáz.

- A) kén-dioxid
- B) nitrogén-dioxid
- C) ózon
- D) vízgőz

2.2. Trópusi ciklon.

- A) tornádó
- B) tájfun
- C) mauritiusi orkán
- D) hurrikán

2.3. Savas csapadékot hozhat létre.

- A) nitrogén-dioxid
- B) ózon
- C) szén-monoxid
- D) kén-dioxid

3. ALTERNATÍV VÁLASZTÁS

3 pont

- 3.1. A zúzmara mindig derült, szélesendes időben keletkezik.
- 3.2. A futóáramlások sebessége akár 500 km/h is lehet.
- 3.3. A Föld elsődleges légköre nagy mennyiségű hidrogént tartalmazott.

4. MENNYISÉGI ÖSSZEHASONLÍTÁS

3 pont

- 4.1. A) a pehelyfelhők (cirrusok) átlagos magassága
B) az esőrétegfelhők (nimbostratusok) átlagos magassága
- 4.2. A) a felszínen uralkodó átlagos légnyomás értéke az é. sz. 60° környékén
B) a felszínen uralkodó átlagos légnyomás értéke a d. sz. 30° környékén
- 4.3. A) a friss hófelszín albedója
B) egy tűlevelű erdővel borított terület albedója

5. NÉGYFÉLE ASSZOCIÁCIÓ

5 pont

- A) A sarki szelekre jellemző
- B) A passzátszelekre jellemző
- C) Mindkettőre jellemző
- D) Egyikre sem jellemző

- 5.1. Délkeleti irányból is fújhatnak.
- 5.2. Az alacsonyabb légnyomású területek felől a magasabb légnyomású területek felé fújnak.
- 5.3. Kolumbusz Kristóf ezek segítségével jutott el Amerikába.
- 5.4. Nem hat rájuk a Föld tengely körüli forgásából származó eltérítő erő.
- 5.5. Mindig északnyugati irányból fújnak.

6. FOGALOMMEGNEVEZÉS

5 pont

- 6.1. Légköri állapot, amely során a levegő hőmérséklete a tengerszint feletti magasság növekedésével bizonyos határig emelkedik.
- 6.2. A légköri szennyeződések földfelszínre történő visszajutásának folyamata.
- 6.3. Az év adott szakasza, amely során hőmérsékleti szempontból lehetővé válik a földművelés, a növénytermesztés.
- 6.4. Azonos csapadékmennyiségű helyeket összekötő görbe.
- 6.5. A füstköd azon fajtája, amelyik az erős nyári napsütés hatására alakul ki.

7. SZÖVEGELEMZÉS

10 pont

Olvasd el figyelmesen az alábbi szemelvényt, majd válaszolj a kapcsolódó kérdésekre!

„Thaiföld középső régiójában, ahol Bangkok is fekszik, három évszakot lehet elkülöníteni. Ezek a tél, a nyár és az esős, avagy az egyszerűség kedvéért a meleg, a nagyon meleg és a vizes. Az első novembertől februárig tart, és talán csak az európai mintát követve hívják télnak. Igaz, hogy hidegebb van, mint általában, a hőmérséklet akár plusz húsz fok alá is eshet – és ilyenkor egyesek még pulóvert is húznak – de ezek közül egyik sem indokolná a tél elnevezést. Ezt követi a márciustól júniusig nyúló nyár. Ilyenkor alig esik, és a 36-38 fokok sem ritkák. A városi betondzsungelben gyilkos hőség tombol. A kört bezáró harmadik pedig az esős évszak, ami a júliustól októberig ível át. Gyakoriak a heves esők, ilyenkor éri el a várost az Indiai-óceán felől fújó délnyugati **A**. A szél, ami a páradús légtömegeket hozza. Dióhéjba préselve a következő zajlik: a forró, nyári hónapok alatt a(z) **B** sokkal jobban felmelegszik, mint a(z) **C**. A felszálló, meleg levegő **D** légnyomású területeket hagy maga alatt. Ide áramlik be a(z) **E** felől érkező és nedvességgel telített **A**. Ez szakad le ilyenkor.”

(<http://kundermann.hu> nyomán, módosítva)

7.1. Mely kifejezéseket, fogalmakat jelölik az alábbi betűk a szövegben?

A: .....

B: .....

C: .....

D: .....

E: .....

7.2. Milyen irányú szél fúj télen a szövegben szereplő földrajzi helyen?

.....

7.3. Határozd meg röviden a szövegben A betűvel jelölt fogalmat!

2 pont

.....
.....

Nevez meg egy-egy olyan területet a szövegben szereplőn kívül, ahol előfordul az A betűvel jelölt képződmény...

7.4. a forró (trópusi) övezetben: .....

7.5. a mérsékelt övezetben: .....